

Σχόλιο στους Γενικούς Όρους των Συναλλαγών

Του κ. Αθανάσιου-Μιλτιάδη ΚΟΚΚΙΝΟΥ

Οι Γενικοί Όροι των Συναλλαγών και ο Α.Κ.

Ο αστικός μας κώδικας, στα άρθρα 178, 179 και 371 επόμενα, ακυρώνει συμφωνίες που γίνονται σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη ή που έχουν ασαφές περιεχόμενο. Παράλληλα δε, στα άρθρα 147 έως 150 του αστικού κώδικα, δίδεται το δικαίωμα σ' όποιον κατήρτισε σύμβαση πλανόμενος ή απειλούμενος να ζητήσει την ακύρωση της σύμβασης αυτής.

Από τα παραπάνω προκύπτει η βούληση του νομοθέτη να εξαφανίσει τις συμβάσεις εκείνες που καταρτίζονται σε αντίθεση με το ευρύτερο νομικό πλαίσιο της εννόμου τάξεως και αποτελούν προσβολή των χρηστών ηθών, ενώ αντίθετα στις περιπτώσεις ελαττώματος στην βούληση των συμβαλλομένων δίδεται απλώς η δυνατότητα στον πλανηθέντα ή απειληθέντα να εγκρίνει ή να ακυρώσει την αμφισβητούμενη σύμβαση.

Από την ουσιαστική αυτή επιλογή του νομοθέτη εμφανίζεται το κύριο ενδιαφέρον της εννόμου τάξεως για το αντικειμενικό περιεχόμενο της συμβάσεως και όχι για τα τυχόν ελαττώματα στη βούληση των συμβαλλομένων, που αφορούν την πολιτεία στο βαθμό που τα παραπέμπει στους ίδιους τους συμβαλλομένους.

Η έννομη τάξη, δηλαδή, αρνείται να εγκρίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο συμφωνίες που δεν έχουν σαφές και ορισμένο περιεχόμενο, που επιπλέον δεν εναρμονίζεται με τα ισχύοντα χρηστά ήθη και αντιβαίνουν στο υφιστάμενο νομικό πλαίσιο.

Πέραν δε αυτού, η έννοια των χρηστών ηθών και μόνο είναι τόσο ευρύτατη, ώστε περιλαμβάνει κάθε αθέμιτη, καταχρηστική δικαιοπραξία.

Υπό την έννοια αυτή, οι νόμοι για την προστασία του καταναλωτή αποτελούν εξειδίκευση νομοθετική, αφού οι υπάρχουσες διατάξεις του αστικού κώδικα λύνουν τα προβλήματα που δημιουργούνται από παράνομες συμφωνίες, ακυρώνοντάς τες.

Παρ' όλα αυτά, το ίδιο το περιεχόμενο του νόμου 1961 του '91, μας επιβάλλει να ερμηνεύσουμε περιοριστικά τις διατάξεις του αφού, στην αντίθετη περίπτωση, θα καταλήξουμε στην αμφισβήτηση σχεδόν κάθε συμφωνίας στην οποία υπάρχουν γενικοί όροι συναλλαγών.

Όπως οι νόμοι, έτσι και η ερμηνεία τους, δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να δημιουργούν περιπλοκές και νέα προβλήματα στην προσπάθειά τους να ρυθμίσουν σχέσεις μεταξύ προσώπων φυσικών ή νομικών. Διότι, στην περίπτωση αυτή, ούτε τα δικαστήρια θα

μπορέσουν να τους εφαρμόσουν, άλλα κυρίως ούτε στην ίδια την ζωή θα μπορέσουν να λειτουργήσουν.

Ο νόμος περί προστασίας του καταναλωτή δεν έγινε και δεν μπορεί ποτέ να ερμηνευθεί σαν νέος και αυτόνομος θεσμός, που εισάγει νέες ρυθμίσεις σε σχέση με τις ήδη υπάρχουσες γενικές ρήτρες του Α.Κ. που προαναφέρθηκαν.

Όλο το κείμενο του νόμου αποτελεί την εξειδίκευση και διευκρίνιση του νομοθέτη ως προς την εφαρμογή των διατάξεων του αστικού μας κώδικα, στο πεδίο των συμβάσεων προσχωρήσεως που συνάπτονται μεταξύ των καταναλωτών και των προμηθευτών και μόνο. Χωρίς, ωστόσο, να συνάγεται διεύρυνση των προσώπων που συμβάλλονται και χωρίς να επιτρέπεται αύξηση του κύκλου των περιπτώσεων εφαρμογής του νόμου περί καταναλωτή. Αυτό γίνεται σαφές από το ίδιο το κείμενο του νόμου, όχι μόνο από τα άρθρα 22 και 27, όπου διευκρινίζεται το τι είναι γενικοί όροι των συναλλαγών και τότε αυτοί εφαρμόζονται, αλλά κυρίως στο άρθρο 2 του νόμου 1961/91, όπου ορίζεται σαφώς ποιοι και σε ποιες περιπτώσεις θεωρούνται καταναλωτές και προμηθευτές.

Συγκεκριμένα, ενώ η πρώτη παράγραφος του άρθρου 2 διευκρινίζει ότι καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που προμηθεύεται πράγματα ή υπηρεσίες για μη επαγγελματικές του ανάγκες, η δεύτερη παράγραφος του ιδίου άρθρου ορίζει ότι προμηθευτής θεωρείται μόνο επιχείρηση του ιδιωτικού ή του δημόσιου τομέα που προμηθεύει πράγματα σε καταναλωτές κατά την άσκηση της επαγγελματικής της δραστηριότητας ή της κατά τον νόμο αρμοδιότητάς της.

Πράγμα που σημαίνει, ότι δεν αρκεί απλώς η πρώτη παράγραφος του άρθρου 22, που αναφέρεται σε όρους εκ των προτέρων διατυπωμένων και για απροσδιόριστο αριθμό συμβάσεων, αλλά απαιτείται η συναλλαγή και σύμβαση μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 2.

Πράγματι, τότε και μόνο τότε υπάρχει πεδίο εφαρμογής του νόμου περί καταναλωτή και μόνο περιοριστικά για τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 25 του ιδίου νόμου και μάλιστα με την ρητή επιφύλαξη της παραγράφου 2 του ιδίου άρθρου και της παραγράφου 2 του άρθρου 26, που θεωρεί άκυρη την συμφωνία που περιέχει όρους του άρθρου 25 μόνο στην περίπτωση που δεν αντισταθμίζονται ικανοποιητικά από το σύνολο των υπολοίπων όρων της συμβάσεως.

Κατά συνέπεια, φαίνεται να μην είναι ορθή η άμεση επέκταση της εφαρμογής του νόμου 1961/91 και σε κάθε σύμβαση προσχωρήσεως, όπου το ένα μέρος της συμβάσεως προτείνει και το άλλο απλώς αποδέχεται, χωρίς να εξετάζουμε την ύπαρξη ή όχι των προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 2 για την ιδιότητα του προμηθευτή και του καταναλωτή. Διότι ασφαλώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί καταναλωτής ο οποιοσδήποτε συμβαλλόμενος αποδέχεται την σύμβαση και δεν συντελεί στην πρόταση αυτής, ούτε επίσης μπορεί να θεωρηθεί προμηθευτής όποιος αδιακρίτως προτείνει για απροσδιόριστο αριθμό συμβάσεων.

Κατά συνέπεια, όσες περιπτώσεις δεν υπάγονται στις γενικές απαγορευτικές ρήτρες του αστικού μας κώδικα και δεν απαγορεύονται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις του νόμου περί προστασίας του καταναλωτή, όπως περιοριστικά αυτός αναφέρει με την επιφύλαξη του άρθρ. 25 παρ. 2, αποτελούν απόλυτα έγκυρες συμφωνίες ανεξαρτήτως των όρων που περιέχουν, αφού η ελευθερία των συμβάσεων είναι και πρέπει να είναι απαραβίαστη και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που πηγάζουν απ' αυτές είναι ασφαλώς δεσμευτικά.

Διαφορετικά θα οδηγηθούμε σε άδικα και άλυτα αδιέξοδα, αφού ο οποιοσδήποτε αποδεχόμενος θα επικαλείται την προστασία του καταναλωτή και θα ακυρώνει κατά βούληση αυτά που προηγουμένως συμφώνησε.

Στο σύστημα δικαίου μιας Δημοκρατίας, δεν μπορεί να υπάρχουν πολίτες επαυξημένων δικαιωμάτων και ασφαλώς δεν μπορεί να δικαιούνται και να διεκδικούν κάτι τέτοιο οι απλώς αποδεχόμενοι μια σύμβαση ή και οι καταναλωτές ακόμα.

Η έννοια του νόμου της προστασίας του καταναλωτή δεν μπορεί να καταλήξει σε αυθαιρεσία του καταναλωτή ως προς τις υποχρεώσεις του, που ρητώς αποδέχθηκε. Η διατύπωση ότι τα συμφωνηθέντα πρέπει να τηρούνται ισχύει πάντα, εκτός των περιπτώσεων που περιοριστικά ο νόμος ορίζει διαφορετικά.

Επιπλέον δε, η διάταξη του άρθρου 281 του Α.Κ. περί κατάχρησης δικαιώματος δεν μπορεί να επεκταθεί και στην συμβατική ελευθερία, που δεν αποτελεί δικαίωμα κατά την έννοια του νόμου, μόνο και μόνο για να δικαιολογήσουμε την αυθαίρετη αμφισβήτηση σχεδόν όλων των συμβάσεων, εν ονόματι της προστασίας του καταναλωτή.

Διότι και ο προμηθευτής ακόμα της έννοιας του άρθρου 2 του νόμου 1961/91 δικαιούται να διαμορφώνει το πλαίσιο και τους όρους των προμηθειών και των συναλλαγών του. Δεν δικαιούται βέβαια να ασκεί παράνομα και καταχρηστικά αυτό του το δικαίωμα, όπως επίσης και ο καταναλωτής δεν μπορεί να επικαλείται τον εξαναγκασμό του για την σύναψη της συμβάσεως και την ταχύτητά της στις σημερινές συναλλαγές, αφού κάτι τέτοιο ισοδυναμεί με αυθαίρετη ακύρωση της ίδιας της έννοιας της συμφωνίας και μάλιστα εκ των υστέρων, που είναι άδικο και ανέντιμο σε βάρος του προμηθευτή, που διαμορφώνει το πλαίσιο και τους όρους συναλλαγής και άσκησης της επαγγελματικής του δράσης στα πλαίσια του νόμου.

Υπάρχει βέβαια το απόλυτα λογικό επιχείρημα, ότι η πολλαπλότητα των συγχρόνων συναλλαγών και η ροή των αναγκών του μέσου καταναλωτή δεν επιτρέπουν την επιμέρους μελέτη και διαπραγμάτευση των όρων σε κάθε του συναλλαγή.

Το γεγονός όμως αυτό, που πράγματι συμβαίνει, δεν μπορεί να διαμορφώσει αντικειμενική έννοια συναλλαγής, αφού αποτελεί αυστηρά υποκειμενικό στοιχείο του συναλλασσόμενου, που δεν προέρχεται από διαπραγματευτική ή συναλλακτική αδυναμία, αλλά αποτελεί συγκατάθεσή του προκειμένου να λάβει την αντιπαροχή που προσφέρει ο προμηθευτής.

Ο καταναλωτής που προμηθεύεται κάποιο αγαθό γνωρίζει σε γενικές γραμμές την ύπαρξη συμβατικών όρων, που είναι ίσως ευεργετικοί για τον προμηθευτή, παρ' όλα αυτά όμως αδιαφορεί πολλές φορές για το ακριβές περιεχόμενό τους συνειδητά, διότι τον ενδιαφέρει κυρίως η πολυπόθητη αντιπαροχή του προμηθευτή. Εδώ δε ακριβώς βρίσκεται η σημασία του νόμου για την προστασία του καταναλωτή, αφού καλείται με τις ρυθμίσεις του να ακυρώσει εκείνες μόνο τις συμβάσεις που οι προμηθευτές διατυπώνουν παράνομο περιεχόμενο στις συμβάσεις τους.

Τίθεται δε θέμα για το τι ακριβώς αποτελεί παράνομο περιεχόμενο και τι όχι.

Με την αυτονόητη δε επιφύλαξη των γενικών ρητρών του αστικού κώδικα, παράνομο περιεχόμενο πρέπει να θεωρείται μόνο οι είκοσι έξι περιπτώσεις που ρητώς αναφέρονται στο άρθρο 25, εφόσον βεβαίως δεν θεραπεύεται η ακυρότης από το συνολικό περιεχόμενο της συμβάσεως, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 26 και με την επιφύλαξη της γενικής διατύπωσης της παραγράφου 2 του άρθρου 25.

Πέραν δε αυτού, πρέπει να επισημανθεί ότι και στην περίπτωση που ο καταναλωτής θελήσει να διαμορφώσει τους όρους συναλλαγής του με τον επαγγελματία προμηθευτή του, πάλι ο τελευταίος θα απέκλειε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, διότι εκείνος βρίσκεται συνεχώς στον κίνδυνο και την επιβίωση της αγοράς και δικαίως απαιτεί να συναλλάσσεται με όρους που εκείνος διαμορφώνει και τον εξασφαλίζουν, όσο περισσότερο είναι δυνατόν, από τους κινδύνους και τους διάφορους αστάθμητους παράγοντες, πράγμα που είναι απόλυτα θεμιτό αλλά και αναγκαίο για την λειτουργία της αγοράς και δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Αντίθετα, στην περίπτωση που επεκταθεί και γενικευθεί η ακυρωτική λειτουργία των γενικών όρων συναλλαγών, εκτός που θα είναι άδικο και νομικά αδικαιολόγητο αφού θα στρεβλωθεί η έννοια του δικαιώματος, θα προκαλέσει αγοραστική αστάθεια και ύφεση προβάλλοντας έναν άκρατο νομικισμό, που θα εξαναγκάζει τα δικαστήρια να ελέγχουν με τρόπο αυθαίρετο ποιες συμβάσεις είναι νόμιμες και ποιες όχι, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη αντισυμβατικής συμπεριφοράς των συμβαλλομένων.

Συμπερασματικά, οι γενικοί όροι συναλλαγών είναι η ασφαλιστική δικλείδα των καταναλωτών, που οδηγεί στην πλήρη νομική τους προστασία και που λειτουργεί πάνω σε μία πολύ επικίνδυνη και εύθραυστη ισορροπία, αφού τα δικαιώματα τόσο των καταναλωτών όσο και των προμηθευτών είναι πολύτιμα και η παραβίασή τους εγκυμονεί κινδύνους για όλους, αφού και ο καταναλωτής που αδικείται και κυρίως ο προμηθευτής που πιέζεται και δεν μπορεί να λειτουργήσει οδηγεί σε ακύρωση της ίδιας της αγοράς.

Ο νόμος και η ερμηνεία του συνεπώς πρέπει να είναι συγκεκριμένη και σαφής, ώστε να εξασφαλίζεται η ισότητα και νομική συνέπεια με το γενικότερο πλαίσιο δικαίου της κάθε έννομης τάξης.

Επίσης, πρέπει να ειπωθεί ότι η λειτουργία του άρθρου 25 παρ. 2 του νόμου 1961/91 είναι τελείως διαφορετική από εκείνη του άρθρου 26 παρ. 2.

Ενώ, δηλαδή, στην παράγραφο 2 του άρθρου 25 διευρύνεται το πεδίο εφαρμογής και έκτασης των γενικών όρων των συναλλαγών, αφού ο νομοθέτης εισάγει γενικό κριτήριο αξιολόγησης των συμβάσεων προσχωρήσεως την διατάραξη της ισορροπίας του συνόλου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του καταναλωτή για να κρίνει την εγκυρότητα ή όχι της σύμβασης, στην παρ. 2 του άρθρου 26, αντίθετα, περιορίζονται τα όρια εφαρμογής του νόμου περί καταναλωτή, αφού ο νόμος απαιτεί την συνολική εκτίμηση ολοκλήρου του κειμένου της σύμβασης και ρητά υπογραμμίζει την αποκατάσταση της ακυρότητας, ακόμα και καταχρηστικών όρων, εάν το σύνολο των όρων της σύμβασης αντισταθμίζει ικανοποιητικά τις επιπτώσεις που υφίσταται ο καταναλωτής από τους δυσμενείς όρους της σύμβασης.

Πράγμα που ουσιαστικά σημαίνει ότι δίδεται μεγάλο περιθώριο αξιολόγησης της σύμβασης από την νομολογία, αφού ουσιαστικά της δίδεται από τον νόμο η δυνατότητα για γενική και συνολική εκτίμηση της κάθε σύμβασης μεταξύ προμηθευτή και καταναλωτή.

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

**REVUE DE DECENTRALISATION, D' ADMINISTRATION
LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

**REVIEW OF DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

*

Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση

Edition scientifique trimestrielle

Quartely scientific review

*

Έτος ιδρύσεως 1995 μ.Χ.

*

Τεύχος / Numéro / Issue 54 / 2008

Οκτώβριος/Νοέμβριος/Δεκέμβριος 2008

*

Κωδικός: 4297

*

Ιδιοκτήτης / Propriétaire / Owner

ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία

**CENTRE DE FORMATION DES ETUDES DE RECHERCHE ET DU
DEVELOPPEMENT**

Société civile sans but lucratif

CENTER OF EDUCATION RESEARCH AND DEVELOPMENT

Civil not lucrative Association

*

Υπεύθυνος κατά τον νόμο, Εκδότης /Editeur/Editor

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Prof. Const. GE. ATHANASSOPOULOS

*

Επιστημονικός Υπεύθυνος: Καθηγητής **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Responsable Scientifique: Professeur **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

Scientific Responsible: Professor **Const. GE. ATHANASSOPOULOS**

*

Σύμβουλος Έκδοσης

**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ,
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Conseiller d' édition

**CENTER HELLENIQUE DE DECENTRALISATION,
D' ADMINISTRATION LOCALE ET DE DEVELOPPEMENT REGIONAL**

Edition Counsellor

**HELLENIC CENTER FOR DECENTRALIZATION, LOCAL
GOVERNMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT**

Διευθύνεται υπό Συντακτικής Επιτροπής εκ Καθηγητών Πανεπιστημίου και
Ειδικών Επιστημόνων. Σύστημα Κριτών.

Dirigée par Comité de rédaction de Professeurs d' Université et de
Scientifiques Spécialisés

Directed by Edition Board of University Professors and Specialized Scientists

*

Τιμή τεύχους: 9 € Συνδρομές ετήσιες: Φιλίας: 300 € Δημοσίων
Υπηρεσιών, Ν.Π.Δ. και Ι.Δ., Δήμων, Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, Τραπεζών,
Εταιρειών: 150 € Ιδιωτών: 30 € Φοιτητών: 15 €

Εξωτερικού: US \$ 100

Prix: 9 € Abonnements: Prix d' ami: 300 € Services Publics, Personnes Morales de
Droit Public ou Privé, Communes, Administrations Départementales, Banques,
Sociétés: 150 € Individuels: 30 € Etudiants: 15 €

Etranger: US \$ 100

Price: 9 € Subscriptions: Friendship: 300 € Public Services,
Legal Persons of Public or Private Law, Communities, Prefecture Administrations,
Banks, Societies: 150 € Individuals: 30 €

Students: 15 € Abroad: US \$ 100

*

Υπεύθυνος Τυπογραφείου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.Β.Ε.

Χαλκοκονδύλη 35, Τηλεφ. Κέντρο: (210) 5242177, (210) 5226641, FAX: (210) 5232409

*

Οι αναγγελίες εντός πλαισίου των νέων εκδόσεων αποτελούν φιλική προσφορά
του Επιστημονικού Υπευθύνου του Περιοδικού προς τους Συγγραφείς τους

*

Βάσει του Ν. 2121/1993 και των σχετικών κανόνων του Διεθνούς Δικαίου απα-
γορεύεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή (ολική ή μερική) με όποιον δήποτε
τρόπο και με όποιο δήποτε μέσο των κειμένων του παρόντος, χωρίς προηγούμενη
έγγραφη άδεια του εκδότη.

Toute reproduction d' un extrait quelconque de cette Revue, par quelque
procédé que ce soit, et notamment par photocopie ou microfilm, est strictement
interdite.

The whole of the material appearing in this Review is a copyright and may not be
reproduced in whole or in part without the permission of the Editor.

*

Διεύθυνση / Adresse / Address

Ίμβρου 6, 11257 Αθήναι, τηλ.: (210) 8647120, fax: (210) 8658868
IMVROY 6, GR - 11257, ATHENES / ATHENS, teleph.: (210) 8647120,
fax: (210) 8658868

*

ISSN 1106-91-71